

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list a članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. čk. rač. 71.153. Telefon 3113

Za nov optimizem

Bodisi kakor koli! Razgibalo se je vendarle v naši dolini šentflorijanski. Mogoče, da več po naši krivdi, kot zaslugi, toda res je pa le. Tudi ves navidezni zunanji mir in neka navidezna brezbrizna predanost usodi nas ne smeta varati: pod površjem pluje in valovi, nešteti znaki novega življenja so tu, so vidni in neutajljivi.

Kjer koli se snideta znanca ali prijatelj, pa če se tudi nista videla že dolgo vrsto let, sta takoj po prvih pozdravnih besedah, mimo še tako bližnjih osebnih zadev, v vrtincu splošnih narodnih vprašanj, v trdem objemu neodoljivega slovenskega vprašanja.

Ni ga danes slovensko čutečega človeka, ki bi ne čutil s slehernim življenjskim utripom, da stoji vsa naša duhovna in materialna kultura ob odločilnem razdobju. Živimo v enem izmed redkih momentov narodne zgodovine, ko je treba, da stori vsakdo svojo dolžnost, da se odloči ter zavzame svoje bojno mesto.

In to se godi, resnično godi. Res je sicer, da se to odločno razpoloženje ne kaže v adekvatni meri v slovenskem tisku, toda vsi vemo predobro, da so hotenje, delo in prizadevanje tudi na tem važnem področju našega kulturnega življenja jačji, kot nam jih more pokazati naša tiskana beseda.

Toda tudi to, kar privre na površje, kar more doseči mislečega bralca, je več kot dovolj, da spoznamo sile, ki teže k sproščenju in podzemeljske korenine, ki poganjajo take kali.

Slovenski narod preživlja danes kot etnografski in socialni kolektiv svojo izredno kritično dobo. Stisnjen na usodno križišče stoletnih imperialističnih borb velikih sosednjih narodov, ki streme pravkar v svoji dinamični fazi svojega razvoja smotno k svojim gospodarskim in političnim ciljem, se nahaja na malo zavirljivi obrambni poziciji in nihče ne ve, kakšen bo izid tega neenakega boja za življenje in smrt. Stiriinast stoletij od naše naselitve pomenja za naš narod stalno postopno krčenje njegovega ozemlja, stalno izgubljanje njegovih duš v nenasično žrelo »zemlje lačnega tujca«.

Vsa civilizacija in ves kulturni razvoj nista mogla proti temu navalu sovražnika postaviti dovolj močnega obrambnega štita. Zdi se, da dela civilizacija močne narode še močnejše, a šibke še šibkejše.

Tempo naših izgub se z naraščajočo kulturo ni zadržal, marveč pospešil. Svetovna vojna nam je odrgala več narodnega ozemlja, kot so mogla to storiti cela stoletja pred njo.

Usoden razvoj gre svojo pot. Sovražnik prekorača tudi naše sedanje, grozotno stisnjene narodne meje. Poročila naših narodno-obrambnih društev govore strahoten jezik in sicer iz leta v leto. Zadnja »Prosveta« je posvečena v celoti našemu obmejnemu vprašanju. Kdor ima oči, naj vidi, kajti stvari, ki so tu osvetljene, ne prenešajo nikakega odlašanja: naša narodna stvar kriči do neba.

Tako stoji slovenski narod navzven, kot etnografska skupina. In navznoter? Kot socialni kolektiv.

Družbene škarje se širijo. Med obema konicama vedno večji prostor. Pa ne blagostanja, marveč duševnega ozračja. Naša zemlja je preobljubljena; pretežna večina malih posestnikov, bajtarjev in viničarjev ne pridele toliko, da bi zadostno prehranila svoje družine. Naša banovina izkazuje najmanjšo prirast na prebivalstvu. Izseljevanje tvori še vedno pekočo rano na našem narodnem telesu. Doma ostali žive v nehihijskih stanovanjih. Asanacija našega podeželja ne napreduje ali pa razmeroma mnogo prepočasi. naše industrijsko delavstvo služi po večini tujemu kapitalu za povprečno mezdo približno dvajsetih dinarjev.

Uradništvo in kmet prezadolžena, stalno padanje števila obrtnih koncesij, delavstvo pa brez kreditnih možnosti in s premajhnimi plačami, ki ne dosegajo eksistenčnega minimuma. Kreditna kriza je v Sloveniji še vedno najhujša, naše lepo razvito zadržišništvo, ki je tvorilo v zadnjih letih pred vojno blagodejen socialni regulativ, stoji v času najnужnejše potrebe nemočno ob strani.

To so problemi slovenskega naroda in njegove kulture. Ne frakcije in ne klike jih ne bodo rešile. Za njihovo rešitev je treba napora vseh tvornih sil, celokupne organizacije slovenskega naroda na avtonomni demokracijski osnovi. Socialna asanacija vsega našega naroda, da rešimo svoj narodni čolnček pred butajočimi valovi tujega morja, mora biti političen in kulturni imperativ sedanje slovenske generacije. Samospoznavanje je pa prvi korak k izboljšanju. Slovensko učiteljstvo je poleg drugih v prvi vrsti poklicano, da donasa prispevek za prispevkom k temu prepotrebemu samopoznavanju. Socialni študij miljeja in otroka, kjer delaš in se trudiš, po načrtu in brez prestanka,

Naše šolstvo in prosveta

Ekspoze prosvetnega ministra g. Dimitrija Magaraševića pred finančnim odborom narodne skupščine

V finančnem odboru, ki je pred Božičem razpravljaval o prosvetnem proračunu, je podal prosvetni minister g. Dimitrij Magarašević sledeči ekspoze:

Naše prosvetno življenje kaže ogromen elan v ekstenzivnem širjenju in izgradnji prosvetnih ustanov od osvobođenja do današnjega dne. Številni podatki o tem so bili gospodrom narodnim poslancem že dostavljeni, toda ponovno jih iznašam zaradi boljše ilustracije prosvetnega stanja in prosvetnih potreb v naši državi. Ta tempo ekstenzivnega širjenja se občuti danes v vseh smereh prosvetnega življenja. Impulz prihaja z ene strani spontano iz življenja naroda in družbe, a z druge strani mora tudi sam prosvetni minister dajati iniciativo v tem smislu, razume se, prirojeno objektivnim prosvetnim potrebam.

Prosvetno ministrstvo mora pri tem stalno računati z naglim porastom prosvetnih potreb, kakor tudi z materialnimi sredstvi, ki so stavljeni na razpolago resoru od strani finančnega ministrstva, to je iz državnih, odnosno narodnih finančnih sredstev.

Ne sme se zamolčati, da intenzivna ali vertikalna izgraditev naših prosvetnih ustanov ne more vzdržati koraka z ekstenzivnim širjenjem prosvetnega življenja.

Nagel razvoj prosvetnega življenja.

Občuti se potreba, da se v tem naglem razvoju določi pavza, izvzemski področje osnovnega šolstva in narodnega izobraževanja ter da se med to pavzo izvede notranja organizacija vseh naših prosvetnih ustanov, tako z ozirom na materialne potrebe, kakor tudi na programske ali načelne organizacijske nujnosti. Naša država ima namreč že danes obilico prosvetnih ustanov, toda zelo omejeno število ustanov s tradicijo. To velja za vse tri stopnje prosvetnega življenja, za osnovno, srednjo in visoko šolstvo, kakor tudi za znanstvene zavode. Medtem ko se je v drugih državah današnje stanje prosvetnih in šolskih ustanov razvijalo stopnjama in tekom mirnih kulturnih epoh, so se pri nas, v bujnem razvoju po osvobođenju, morale nadoknaditi in doseči v kratkem časovnem intervalu 20 let ona dela in uspehi, za katere so bila drugim narodom na razpolago stoletja ali pa vsaj več desetletij.

Zaradi tega je naše prosvetno ministrstvo neprestano pred velikimi in obsežnimi nalogami raznovrstnih potreb in zahtev. To stanje bo trajalo še precej let, dokler se nivo prosvetnih ustanov ne dvigne in ne izgradi do popolne višine. Poleg žrtev, na katere je naš narod vedno pripravljen, ko gre za prosvetne potrebe, in poleg izrazite sposobnosti in nadarjenosti naše rase verujem, da se bodo te naloge stopnjama uspešno in srečno izvršile. Ampak gospodje narodni poslanci, tudi vi in naša družba, ki se interesira za šolo, morate vedno imeti pred očmi gori navedena dejstva, a še posebej je treba, da vedo to naši prosvetni delavci, dijaški roditelji in mladina, ki obiskuje naše šole.

Prehodna doba za notranjo ureditev šole. Nove pedagoške ideje.

Poleg te okolnosti se ne sme zgubiti iz vida, da je šola v prehodni dobi v pogledu svoje notranje ureditve. Teoretično-pedagoški študij in delo sta v poslednjih štirih desetletjih postavila veliko število načelnih vprašanj, ki jih je treba praktično-pedagoško izvesti. Stara šola zgubljala čedalje bolj na terenu, a nove ideje, formirane v Evropi in Ameriki, so se pojavile na dnevnem redu tudi pri osnovnem in srednješolskem pouku. Poleg tega se pojavljajo tudi ultramoderni programi in načrti v zvezi s preizkušanjem raznih socialno-političnih reform, ki se prav tako vsiljujejo, bodisi kot potreba za študij in eksperiment, bodisi kot gotov rezultat v nekaterih državah.

Istočasno graditi nove šolske ustanove, delati na njihovi notranji ureditvi, skrbeti za materialna sredstva, je pomenjalo v zadnjih

bosta tvorila najboljši temelj za ozdravljenje naših razmer, za fundiranje naše avtonomije in demokracije.

Tvorila bosta pa tudi najboljši temelj in edino možen pogoj za reformo naše šole, če hočemo vzgojiti naraščaj, ki bo kos ogromnim nalogam, ki ga čakajo v bližnji bodočnosti. Izpremenjene razmere zahtevajo novih kulturnih metod, drugačnega vzgojnega in učnega načrta.

Z veseljem lahko ugotovimo že danes, da dozoreva to novo življenjsko spoznanje in vedno večjem številu slovenskega učiteljstva ter da se je začel med njim krepak kulturni pokret, ki nas navdaja z najboljšim optimizmom v dnehi, polnih težkih in morečih skrbi.

19 letih obvladati trovrstne težkoče in probleme, ki so še danes in bodo tudi bodočnosti še precej let na dnevnem redu.

Šola in cerkev.

Tudi s kulturno-prosvetnimi zahtevami naših zgodovinskih pokrajin in njihovih kulturnih centrov bi bilo treba računati, a poleg tega urejevati odnose šole naprem religiji in cerkvi. Kajti šola in cerkev, ta dva vzgojna faktorja morata v paralelnem in harmoničnem delu sodelovati pri izgraditvi moderne družbe in se varovati disonanc, ki bi mogle dovesti do neenakosti v kulturni vsebini in v kulturni zavesti posameznika, kakor tudi narodnega kolektiva.

Intelektualna izobrazba in moralna vzgoja.

Prosvetno ministrstvo, ki uvideva potrebo intelektualne izobrazbe, bo pazilo tudi nadalje, da ne zanemari moralne vzgoje jugoslovanske mladine. Program in načrte vseh državnih šol bo organiziralo tako, da poleg vzgojnih vrednosti, ki jih dajejo razne znanstvene panoge za intelektualno izobrazbo, izkoristi in v vzgojne svrhe priklada uporabi vse objektivne vzgojne vrednosti, ki jih daje religija. Kajti izkušnja nas uči, da čisti intelektualizem ni mogel dati harmonično izgrajenega humanega človeka, in zaradi tega se pedagoška veda obrača k izgradnji moralne volje in ji poklanja svojo pažnjo prav tako, kakor išče teorija psihološki voluntarizem; na tej liniji se bo kretala tudi nadalje izgraditev naše osnovne in srednje šole, kakor je v glavnem to tudi predvideno v dosedanjih organizacijskih načrtih in programih.

Sistem avtonomije in šolski avtonomizem.

Naše šolsko življenje je že od prvih dni osvobođenja in zedinjenja dobilo etastični, to je državni značaj in sistem. Do tega je prišlo po diktatu prosvetnih odnosov v vsej državi. Sistem avtonomije in šolski avtonomizem sploh ne bi mogel harmonično in proporcionalno zadovoljiti potreb vseh krajev. Poleg vsega prizadevanja državne uprave, ki upravlja celokupno prosvetno življenje, obstojajo še vedno velike difference v nivoju, kakor tudi v kvantiteti šolskih ustanov. Čeprav država ne more in ne želi zavirati prirodnega razvoja prosvetnega življenja onih krajev, ki so v preteklosti živeli pod povoljnimi okolnostmi in v kulturnih razmerah, si mora prizadevati, da hitreje dvigne prosvetni nivo v onih delih države, ki so od prejšnjih tujih državnih uprav bili namenoma ali pa nehoti zanemarjeni. To prizadevanje države naleti še danes na velike zapreke, ki obstojajo v glavnem v različnosti gospodarskega življenja in gospodarske moči, geografsko-prometnih razmer, a prav tako tudi v različnosti samih narodnih naselij. Te zapreke so posebno občutne pri vprašanju osnovnega pouka in ljudskih šol. Že sam zakon o ljudskih šolah je računl s tem dejstvom in predvideva poleg redne ljudske šole tudi šolske stanice in ambulante šole. Glede tega vprašanja ni moglo biti narejeno toliko kot to zahteva stanje gospodarskih razmer v posameznih krajih.

Naša šola mora obdržati državni značaj.

V taki situaciji je povsem jasno, da se ne more odstopiti od sistema državne šole toliko časa, dokler se ne doseže kolikor toliko izenačenje prosvetnega nivoja vseh krajev naše države. Ko proučujem ta vprašanja, gledam na prosvetno organizacijo drugih evropskih držav, v katerih je sistem prosvetnega življenja organiziran na drugi osnovi. Kulturne evropske države z mirnim razvojem in neprekinjeno kontinuiteto narodne kulture in narodne prosvete, s tracionalnimi prosvetnimi ustanovami, z minimalnimi diferenciacijami nivoja narodne prosvete, ostanejo lahko pri svojih dosedanjih sistemih. V naši državi mora šola še vedno obdržati državni značaj. To pomenjajo ni rezultat totalitarnih, ali anti-individualističnih principov in pogledov, nego nujnost, ki se vsiljuje z ozirom na prosvetne, gospodarske in obrambne potrebe vse kraljevine. Ne obstoja nikaka namera, dušiti in uničevati etične in kulturne svojstvenosti posameznih delov našega naroda, ki sicer dajejo čist in jasn jugoslovanski ton. Toda mora se prav tako paziti, da se tradicionalne posebnosti, ki sicer že od nekdaj obstojajo in ki jih respektiramo tudi kot elemente skupne narodne zavesti, ne postanejo osnova za malenkostne separatizem in njegovo izgraditev, ker je naša država in naša nacionalna svoboda nastala na temeljih in občutkih narodnega edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev, a ne na diferenciranih ali morda ozkogrudnih nacionalnih ali plemenskih občutkih, ki imajo svoje poreklo v temni dobi naše politične zgodovine.

VSEBINA:

Za nov optimizem.

Naše šolstvo in prosveta.

Trije nadaljnji predlogi za finančni zakon 1938/39.

Nekaj misli h koncertu UPZ.

Kako se godi učitelju.

Drugi balkanski kongres za zaščito mladine.

Rangna lista.

LISTEK: France Miglaj se predstavi. — Tepežkanje v nebesih.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Decentralizacija administracije.

Dejstvo je tudi to, da se v prosvetni administraciji, poleg dosedanjih ukrepov, morajo podvzeti še nadaljnji koraki za decentralizacijo administracije, toda ne more se odstopiti od programatične ideološke smeri, niti od edinstva prosvetne zakonodaje. Od tega principa ne odstopajo niti one kulturne države, ki so izvedle popolno decentralizacijo prosvetnega življenja. V Ameriki na primer, to je v Severnih ameriških državah, kjer je prosvetno življenje predano v roke federalnim edinicam, obstoja vendar v ministrstvu notranjih del departma, ki se briga za nadzorstvo in organizacijo šol in šolske zakonodaje. V Angliji, kjer se je šlo v decentralizaciji administracije še dalje, celo do lokalnih šolskih avtonomij, obstoja vendar neki »Bord za edukacijo«, nekako ministrstvo za narodno izobraževanje, ki se briga za funkcijo šol, za osnovne odredbe v zakonodaji in ki vrši kontrolo programa. Po vsem tem mislim, da se bo narodno predstavništvo strinjalo s tem, da še ni prišel čas, da bi v tem vprašanju menjali načelno stališče.

Povišanje proračuna za prosveto.

Predlog proračuna prosvetnega ministrstva za 1938/1939. izkazuje številčno zvišanje za 68.388.000 din. To zvišanje sestoji iz vsote 43.000.000 din, ki se bo uporabila za zvišanje draginskih doklad vsemu uradništvu v resoru prosvetnega ministrstva in iz vsote 25.000.000 din. Ta vsota se razdeli na sledeči način: Približno 12.000.000 din za potrebe ljudskih šol, za zvišanje kreditov za narodno izobraževanje približno 700.000 din, za potrebe srednjih šol približno 6.000.000 din, za potrebe visokih šol približno 3.000.000 din, za umetniške šole približno 750.000 din, a ostanek odpade na razna manjša zvišanja pri drugih prosvetnih in kulturnih ustanovah.

Dodeljeni učitelji postanejo stalni uradniki in prosvetni administraciji.

Na prvi pogled izgleda, da je za letošnje proračunsko leto dotacija za osnovno šolstvo z izdatki za narodno izobraževanje znižana. To znižanje je samo dozdevno, ker so krediti za plače vseh učiteljev, ki so zaposleni v ministrstvu prosvete in pri bankih upravah, oddvojeni iz poglavja osnovnega šolstva in prenešeni v poglavje ministrstva prosvete. Tako je poglavje prosvetnega ministrstva fiktivno povečano za 5,40 % za prihodnje proračunsko leto. Prevedba učiteljev, ki so bili dodeljeni prosvetnemu ministrstvu in banknim upravam v kategoriji stalnih uradnikov, ima za smoter stabilizacijo uradniškega kadra, tako v ministrstvu kakor tudi pri banknih upravah. Prosvetno ministrstvo pričakuje, da bo na ta način stabiliziran administrativni aparat dal boljše rezultate, ker bodo prenehale dosedanje personalne spremembe na referentskih položajih, kakor tudi na položajih šefov odsekov. Stalno osebe si bo pridobilo na ta način boljše izkušnje in poznavanje vseh zakonov in uredb, kar jim bo služilo za dajanje iniciativ in prosvetni administraciji sploh. Že sam občutek stalnosti v določenem uradu in v določeni službi, kakor tudi možnost boljšega napredovanja, ustvarja boljše psihološke pogoje in razpoloženje za uspešno delo, kakor je to primer s stalnim uradništvom v drugih resorih, v katerih ni obstojalo »dodeljevanje na delo«, kot v ministrstvu prosvete. Ta sistem se je po sili razmer izvajal od zedinjenja, a ni dosegel dobrih rezultatov, zato ga je treba menjati.

Osnovno šolstvo.

Današnja osnovna šola nima več samo smotra izobrazbe posameznika, nego gre za tem, da svoje učence vzgoji za življenje in za službo v državni, narodni in družabni zajednici. Tako je izdelan njen učni načrt in program in tako so pripravljeni njeni bodoči učitelji.

Poleg tega osnovna šola ni več zasebno organizirani izolirani del šolskega državnega organizma, nego je v resnici osnovna šola, temelj za nadaljevanje izobrazbe in vzgoje, tako srednjih, meščanskih, odnosno višjih narodnih šol.

500 novih učiteljev.

Za njo izdaja danes država približno 520 milijonov, a banovine približno 117.000.000 dinarjev. V osnovnih šolah bo tudi v bodočem proračunskem letu delovalo 27.500 učiteljev in učiteljic, računajoč tu tudi veroučitelje in otroške vrtnarice, a njihove razrede obiskuje letos nad 1.400.000 učenec in učenka. Temu je treba dodati še približno število 100.000 učenec v višjih narodnih šolah. Celokupno število se bo v ljudski šoli povečalo za kakih 40.000 učenec in učenka, za katere je predvideno novih 500 učiteljev in učiteljic. Ako se upošteva, da smo šolsko leto 1918/1919. dovršili s 650.000 učenci, tedaj moremo biti zadovoljni z rezultatom v tem pogledu.

Nepismenost.

Stanje splošne pismenosti v državi nas ne more zadovoljiti. Po ljudskem štetju iz leta 1931. je bilo približno 45 % nepismenih prebivalcev, starih nad 10 let. Danes je to število, ako dodamo efekt prosvetnega dela zadnjih šestih let, sigurno znižano na kakih 40 %. Toda pismenost prebivalstva po banovinah variva; ogromne so razlike na primer med vrbasko in dravsko banovino, ker dravska banovina ima komaj 5 % nepismenih, medtem ko ima vrbaska morda še danes 70 % nepismenega prebivalstva nad 10 let. Vzroke tega stanja je treba iskati v preteklosti in ostalih momentih, ki sem jih prej omenil. Vsa Bosna in Hercegovina ni imela po ljudskem štetju iz leta 1910. več nego 500 državnih šolskih razredov, a v južni Srbiji smo leta 1912. dobili vsega 437 šol, medtem ko je danes v tej zgodovinski pokrajini 1291 šol z 2915 razredi in nad 3200 učitelji, računajoč tu tudi veroučitelje. V vrbaski in drinski banovini obstoja danes približno 1200 šol s približno 3000 razredi, in ako odštejemo vse one srece, ki prej niso pripadali Bosni in Hercegovini, lahko rečemo, da je število razredov od leta 1910. v Bosni in Hercegovini poraslo za 500 %.

Potrebnih je 22.500 novih razredov.

Toda vendar je treba še mnogo ukrepov na polju osnovnega šolstva, odnosno splošne narodne pismenosti. Kajti, ako vzamemo stanje državnih ljudskih šol v dravski banovini kot idealno, in bi skušali izenačiti s to napredno banovino ostale banovine, tedaj bi morali z ozirom na število prebivalstva otvoriti še 22.500 novih razredov. V vsej državi bi morali imeti približno 48.000 razredov. To bi pomenilo po številu razredov približati se proporcionalno bratski Češkoslovaški. Iz te komparacije je jasno, da je to danes nemogoče, a zakaj ni mogoče, mislim, da ni treba tolmačiti, ako se upošteva splošna ekonomska situacija pri nas in v Češkoslovaški, kakor tudi kulturno stanje v preteklosti v eni in drugi državi. Toda za vaše delno pomirjenje vam lahko omenim, gospodje narodni poslanci, da tudi v tej ekonomsko in kulturno napredni državi obstoja prav tako kakor pri nas veliko število nezadovoljenih potreb. Že pred dvema letoma je češkoslovaški prosvetni minister dr. Kramář zahteval samo za Slovaško 10.000 novih šolskih sob, a za Podkarpatsko Rusijo približno 1200. Za zgraditev šol je bila potrebna vsota 1 milijarda čeških kron, toda iz posojila za javna dela se je dalo Slovaški vsega 6.500.000 kron, a Podkarpatski Rusiji 2.000.000 kron. Stanje je bilo po besedah ministra samega zelo kritično.

Razni tečaji.

Poleg državnih ljudskih šol delujejo za narodno pismenost posebni tečaji, vojaški in civilni. Za delo v teh tečajih je predvideno v letošnjem proračunu približno 7.000.000 din več nego v lanskem. In ta vsota se bo porabila predvsem za analfabetške in za zadružno-gospodarske tečaje na vasi. Brez dvoma je to zvišanje majhno, toda je vendar korak naprej in začetek nadvse potrebne aktivnosti med širšimi narodnimi plastmi. Posebni problemi v življenju osnovne šole predstavlja vprašanje nadaljevalnih, odnosno višjih na-

rodnih šol. Medtem ko v posameznih banovinah, kakor je gospod narodnim poslancem znano, prebivalstvo, bodisi po tradiciji, bodisi po svojem višjem ekonomskem in kulturnem nivoju lahko sprejme uvedbo višjih narodnih šol, naleti to vprašanje v mnogih banovinah na velike težkoče. V večjem delu države predstavljajo konservativnost narodnih množic, specifične ekonomske razmere, odpor proti novotarijam, ogromno zapreko za uvedbo višjih ljudskih šol. Poleg tega povzročajo velike težkoče tudi materialni podatki za uvedbo teh šol, kakor tudi potreba velikega števila učnih moči. Ta pojav se je opazil v kulturnih evropskih državah v prejšnjih časih v znatni meri, zato so morale državne uprave v teh državah samo polagoma in stopnjama izvesti organizacijo teh višjih ljudskih, odnosno nadaljevalnih šol. Na primer v avstrijski polovici bivše avstro-ogrske monarhije, ki je bila v šolskem pogledu na sodobni višini, so nekatere pokrajine imele po 4 višje razrede osnovne šole, nekatere po tri, a nekatere po dva, pa celo ta dva razreda je prebivalstvo le stežka sprejelo.

Višje ljudske šole.

Ta pojav odklanjanja višje ljudske šole je danes sličen stanju v onem času, ko je bilo uvedeno obvezno šolanje. Treba je bilo mnogo takta in mnogo časa, da so širše ljudske plasti občutile vso korist obveznega šolanja.

Trije nadaljnji predlogi za finančni zakon 1938./39.

Izvršni odbor JUU je poleg že objavljenih predlogov za finančni zakon za 1938/39 poslal na merodajno mesto še sledeče tri predloge.

Priznanje stanarine banskim in sreskim šolskim nadzornikom.

Banskim šolskim nadzornikom kakor tudi sreskim šolskim nadzornikom pripada stanarina v smislu § 29. zakona o narodnih šolah. To stanarino izplačujejo pristojne upravne občine.

Utemeljitev. Z uveljavitvijo II. odst. § 293. zakona o uradnikih z dne 31. marca 1931. je spremenjen predpis drugega odstavka § 118. zakona o narodnih šolah z dne 5. decembra 1929., po katerem so šolski nadzorniki dobivali tudi stanarino. Takoj je treba ugotoviti, da finančni razlogi, v kolikor so oni diktirali omenjeno spremembo, niso najmanj upravičeni. To zaradi tega, ker število šolskih nadzornikov je zelo majhno in bi bil stanarinski izdatek zanje skoro neobčuten v samoupravnem, odnosno občinskem proračunu.

Interesantno je pripomniti, da je odredba 2. odstavka § 118. zakona o ljudskih šolah bila v veljavi do 31. marca 1931. in zato ni nikakega razloga, da bi ne mogla biti tudi nadalje priznana. S tega razloga nam je čast prositi, da se predloženi amandma sprejme in vnese v finančni zakon.

Priznanje stanarine učiteljem slušateljem višje pedagoške šole.

Učitelji ljudskih šol, ki so v smislu § 15. uredbe o višji pedagoški šoli izbrani za slušatelje te šole, imajo pravico na stanarino za ves čas, ko študirajo.

In kakor je danes naš narod sprejel obvezno osnovno šolo in stavlja vse večje in večje zahteve po osnovanju in otvarjanju novih šol, upajmo, bo z lahkoto in s časom ter s taktičnim postopkom administrativnih oblasti rešeno tudi vprašanje višjih ljudskih šol, ki jih bo naša narodna družba rada sprejemala.

Danes se šola v višjih ljudskih šolah vsega 103.793 učenec in učenka. Od tega števila odpade približno 53.000 na dravsko, 29.000 na dunavsko, in 11.000 na primorsko banovino. Te tri banovine so po svoji prejšnji šolski ureditvi imele višje razrede osnovnih šol in se je tamošnje prebivalstvo že prilagodilo nadaljevanju šolanja po dovršeni osnovni šoli. Toda v ostalih banovinah, in to tudi v savski, gre ta proces zelo počasi, a v vrbaski, vardski, drinski in moravski banovini se komaj lahko govori o eksistenci višje ljudske šole.

Za prihodnje šolsko leto bo ministristvo z banskimi upravami podvzelo potrebne korake, da se to stanje popravi in da se višja ljudska šola izvede v duhu narodnih potreb in zakonskih odredb.

* * *

V nadaljnjem je gospod minister podal tudi celoten pregled organizacije meščanskih šol, kakor tudi obrazložil njihovo vzdrževanje. Podal je tudi točno stanje srednjih šol, univerz in visokih šol. V svojem ekspozeju je gospod minister oertal tudi stanje umetniških šol in umetniških zavodov.

To stanarino izplačujejo pristojne banke uprave iz svojega proračuna.

Utemeljitev: Splošna seja državnega sveta je v tolmachenju stanarinskega vprašanja iz § 84. zakona o ljudskih šolah odredila, da učitelji, izbrani za slušatelje višjih pedagoških šol, nimajo pravice do stanarine. Kot kriterij za tako stališče je državni svet v glavnem poudaril to, da slušatelji v času študija niso na ljudski šoli ter da jim vsled tega ne pripada ta pravica.

Tako stališče državnega sveta, v katerega pravičnost in socialno analizo se ne spuščamo, je zelo težko prizadelo učitelje slušatelje omenjenih šol. Njim je odvzeta stanarina, dasiravno bi jim morala pripadati, ker so še vedno aktivni učitelji in kot taki prejemale svoje redne dohodke.

Njihov materialni položaj pri študiranju v Beogradu in Zagrebu je še posebej ogrožen s tem, ker se vzdržujejo s plačami III. dražinskega razreda, ki jim ne zadostujejo niti za najnujnejše potrebe.

Razloga za odvzem stanarine prav za prav ni. Z njo bi si vsaj deloma uravnali svoj mučen materialni položaj in omogočili svoje pedagoško spopolnjevanje, ki so se ga lotili zaradi državnih in prosvetnih potreb.

Na osnovi iznešenih razlogov čast nam je prositi, da se predloženi amandma sprejme in vnese v finančni zakon.

Pravice učiteljstva za defektne otroke.

Točka 6. § 94. finančnega zakona za leto 1937/38. naj se ukine. Ponovno naj se uveljavi točka 24. § 62. finančnega zakona za leto 1932/33.

Nekaj misli h koncertu UPZ

Člani Učiteljskega pevskega zbora so se zopet razšli z zavestjo, da so opravili težko delo v smislu kulturne misije, ki so si jo nadelali kot člani pevske družine. S koncertom, ki so ga priredili v ponedeljek 10. t. m. v veliki dvorani Filharmonije v Ljubljani, so dokazali svoje nove in mladostne sile ter svoje stremljenje po resni in strogo umetniški glas-

bi. V kolikor se jim je to posrečilo doseči, bodo povedali naši glasbeni kritiki.

UPZ je sedaj poln mladostnih sil, zato je sposoben za naskok na vsako še tako moderno in ekstremno glasbeno delo. Poleg tega je poln ljubezni do pesmi in dela samega, kar mu daje najlepše upe za bodočnost. Pevci in pevke se ne strašijo ne fizičnih in ne gmot-

nih žrtev! Ne boje se kilometrskih daljav, ne vremena in ne slabe poti! Niso jim odvrtno dolge pevske vaje! Vse žrtvujejo, samo da se izživljajo v smeri, h kateri jih naganja njihova notranjost. Ali je mogoče prenesti vse težave sodelovanja v UPZ, ako ne bi bilo resničnega veselja do stvari same? Ali je možnost igrati v tako razpoloženem okolju statista? Ali je možen uspeh zbora, ki ga sestavljajo člani z vseh vetrov, ako ga ne bi vezalo stanovsko tovarištvo in pevsko bratstvo? Mlajši in starejši sodelujejo skupno, se drug drugega izpopolnjujejo ter doprinašajo k delu učiteljstva in k razvoju naše glasbene kulture.

Nekoliko števil! Od leta 1925. do danes je zbor priredil nad 80 koncertov doma in v tujini. Zbor se je v zadnjih treh letih po sestavi zelo izpremenil, starejšim so sledili mlajši. Na zadnjem koncertu je nastopilo 78 pevcev in pevk (nekaj je ostalo doma bolnih), ki so presedeli v 3 dneh pred nastopom 18 ur pri pevskih vajah, dokler niso razvoz-lali zadnje potankosti atonalnih motivov nekaterih skladb na programu. Ta napor je bil neizbegljiv, ker bi se sicer moral preložiti nastop za mesec dni kasneje, ko bi lahko sklicali zopet pevske tečaj, a nastop UPZ v Ljubljani je bila že zelo aktualna zadeva.

Program nastopov UPZ je bila vedno točka, okoli katere so se vrtela različna mnenja. Eni trde, da porabi zbor preveč časa za študij svojih programov in da bi bilo bolje, ako bi zbor nastopal z lažjimi programi; drugi prisujejo zboru programe najmodernejšega sodobnega značaja. Kdo ima prav? V gotovi meri oba, ker mora članstvo UPZ, ki je študiralo na učiteljski nekaj glasbe ter se bavi v šoli in zunaj nje pri svojem vsakdanjem delu s petjem, nastopati v svojem sedežu s sodobnimi glasbenimi deli, na pevskih poteh pa z deli, ki pokažejo višino naše narodne in umetne pesmi. UPZ mora nastopati s sodobnimi programi in slediti glasbenim umotvorom naših skladateljev.

Glavna točka zadnjega nastopa je bila 22 minut trajajoča glasbena simfonija »Roženice«, delo istrskega rojaka Ivana Matečiča - Ronjgova iz Zagreba. Skoro dva dni je sedel skladatelj pri zboru in pojasnjeval način izvajanja na gotovih mestih. Skladba je izraz fanatične ljubezni avtorja besedila do rodne zemlje, ki je sedaj pod tujim jarmom. Avtor besedila ljubi roženice (istrski narodni instrument »oboja«) tako, da prične na cesti klicati: »Mile moje roženice!« Z istim vzlikom se večkrat pojavi na sušaskem mostu, ljudje ga seveda v prvih trenutkih imajo za blazneža. »Roženice« so krik ranjenega srca, zato se tolikokrat ponavlja v skladbi, v katero sta pesnik kot skladatelj vložila toliko resničnega občutja do glasbila, ki je Istrane spremljalo skozi vse življenje in oznanjalo svetu lepoto in glas njihove in tudi naše domovine.

Koncert, radio prenos! Publika, ki bi jo bilo lahko več, je z zanimanjem sledila sporedu in vzhičena obstala pred »Roženicami«. Pevci so pri tej pesmi v duhu gledali »blaznega« človeka na sušaskem mostu in s srce trgajočim klicem na ustnicah. Tu so se oddahnili, drugo je bilo laže.

Poleg obrazov, ki jih stalno srečavamo na koncertih, in zastopnikov oblasti, smo opazili tudi mnogo svojih tovarišev in tovarišic, ki bi jih prav tako bolel vsak neuspeh zbora. Ta soodgovornost in moralna pomoč sta vidni izraz učiteljstva do UPZ, katerega spremljajo na vseh poteh z budnim očesom. In to je prav!!

Kdo se ne bi po tako težkem delu oddahnil in razveselil pri kozarcu vina na prijetnem sestanku s tovariši? Kam bi šli po koncertu tovariši, ki so se morali odpeljati takoj po polnočni uri z vlaki na službena mesta in potem v temi in blatu pešati se več kilometrov, da so prišli pravočasno k pouku. Sestanek po koncertu je potekel v prav veseljem razpoloženju ter še bolj pojačal vezi med UPZ in ostalim učiteljstvom.

Miha Kobalež:

France Migljaj se predstavi

Jaz sem France Migljaj, doma s Strmega vrha. (Vas v hribih, kjer je konec sveta in se začne hudičeva oblast. Poznana je samo davkariji in žandarjem. V bregu sedem hiš, en sam grunt in šest kajžarij. Očetje v ameriških fabrikah, sinovi drvarji, dekleta dni-narice in dekle. Močnik, krompir in obilica, za žeganje in praznik črn kruh. Revne njive, gole skale. Otroci pasejo koze in pojo: »Prav lepo je res na dežel.«) Študiral sem z lakoto in dobro voljo. Učil so me filozofije in vsega potrebnega, prepričevali so me z vso močjo, da je svet modro urejen. Stanoval sem v beraških luknjah in upal, da bom imel nekoč vsaj čistega zraka na preostajanje, če mi bo že drugega zmanjkovalo. Potem sem bil v hribih organist, mežnar, občinski tajnik in učitelj.

Potem je prišla vojna. Učil sem vse za vero, dom, cesarja in pel vsak dan cesarsko pesem. Poslali so me na fronto. Prvo noč sem pobegnil na drugo stran. Potem dobrovoljec v Dobruži in na solunski fronti. Prestreljena prsa, prebodena roka. Nič hudega, borili smo se za nekaj velikega. Ko se je vse dovršilo, sem se vrnil v hribe. Treba je bilo nadaljevati, kjer sem nehal. Ljudje se niso izpremenili. Zato sem moral večkrat romati.

Najprej Visoka Lecka. Tam sem se zameril županu in krčmarju, ker sem bil abstinent. Nisem jima mogel razložiti, da zato, ker nimam denarja in morajo biti otroci siti in oblečeni. Nato Zelena reber. Tam sem živel leto dni v luknji, ki je skozi njo lilo, ko skozi rešeto. Takrat sem želel, da bi bil do-

mača žival. Bil bi vsaj pod pošteno streho. Žena je dobila revmatizem. Pa to ni pomembno. Žena nima volilne pravice. Potem Dobravska vas. Tam žive Bogu in cesarju dopadljivi ljudje. Klanjati se je treba gospe doktorjevi, ekspeditorici in drugim. Ženske vladajo svet, čeprav brez volilne pravice. Kot popotnik sem odšel v Mrakovo. Vas v globeli. Od desetih zjutraj do dveh popoldne sonce, drugače mrak, pijača in kletev. Toda učitelj ne sme ne piti ne kleti, tako je postava, niti za tolažbo in potrebo. Zato so me poslali v Veselovo. Tam je grmada hiš s prijaznimi prostori, z ljudmi na juhej in hopsa. Učitelj mora biti moder, sem mislil. Rekli so, da sem pust človek, nesreča v sreči, da ne sočustvujem z narodom. Poslali so me v Petrovce, kjer sem hotel živeti Bogu vdano življenje, ne brigati se za drugo, ko za družino in solato. Obtožili so me, da sem nobel gospod in sem se preselil v Pavlovce. Tam sem postal pameten in sem se začel pečati z narodnim gospodarstvom. Narodno gospodarstvo je jako obsežno. Hudo pa je, če narodu, oziroma njegovim voditeljem dokažeš, da napačno gospodarijo. Takrat je najbolje, če se umakneš. Umaknil sem se v Rajsko vas. Tam so živeli ponižni in zadovoljni ljudje. Vas je bila ko ena družina. Prepirov nisem poznal. Prvega sem napravil jaz, ker sem ustanovil knjižnico. Ker sem zasejal nesloga, so me prestavili k Sv. Janezu v Hribih. Bil sem že utrujen in bi rad počival, toda je tako zvani narod zahteval, naj telovadim. Že od nekdanj imam težke noge, odkar so mi prestrelili prsi se niti prikloniti ne morem več. Rekli so mi, da nisem sodoben in sem se moral premakniti k Svetemu Primožu na Planino. Tam se mi je svet dopadel. Toliko bogastva in lepote je bilo v njem, da sem

se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se sem napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premesčen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

Se naveličal nepotrebnih potovanj. Stisnil sem zobe in začel s sodobno telesno vzgojo. Bolele so me noge, bolele me prsi in tudi ljudstvo ni bilo navdušeno. Zdi se mi, da prizadeva telesna vzgoja preveč bolečin, zato sem razumel in se molče odpravil k naslednjemu svetniku, k Svetemu Urhu na Goro. Preden sem prišel na novo mesto, so mi brzojavno spremenili dekret. Baj se sem napačno volil. Bil sem potr, težko človeku, ki ne pozna vseh postav in ukazov, zlasti, če jih poznajo najpreprostejši kmetje. Pri Svetem Martinu na Visokem vrhu pa sploh nisem hotel iti volit. Pri volitvah se mora človek nekomur zameriti. Pa so dejali: »Kdor ni z nami, je proti nam!« Poslali so me brzojavno k Sv. Luciji v Goščavi. Tam sem delal in nisem delal. Nič takega nisem napravil, da bi se morali posebej zanimati zame. Pa ni pomagalo. V naslednjem seznamu premestitev je bilo spet moje ime. Prišlo je že v narodno navado, da moram biti vsako leto premesčen. Ponižen in tih sem se spet napravil na pot. Zdaj sem tu pri Svetem Volbenku v Mlaki že osem mesecev in se mi godi jako dobro. Žena mi je že davno umrla, otroci izbirajo poklice. Zdi se mi, da bi bili vsi sposobni za profesorje zemljepisja. Jaz sam sem pa truden, neizrekljivo truden in bi rad že skoraj v miru počival.

Saša Ličin:

Tepežkanje v nebesih

Že moj oče mi je pravil, kako se je kot otrok vsako leto veselil dneva, ko se je smel z ostalimi fantini poditi po mestnih ulicah s šibo v roki. »Tepežkanje! Tepežkanje!« so

kričali in nič strogi mestni stražniki se niso spotikali ob starodavni navadi.

Pa sem slišal oni dan od Lojzeta iz dežele titikaške tole, ki bo menda tudi resnična.

Učitelj Janez Kostnjak je že šteti mesec prekladal svoje zgarano telo s postelje na stol in zopet nazaj ter čakal potrpečljivo na dekret, ki bi mu naj prinesel pokojnino. Vse čakanje pa je bilo zaman. Učitelj Janez Kostnjak je sklenil, da se bo brez slovesa od žene in otrok prav na tiho in hitro ločil od tega sveta. Pa mu je Gospod videl v dno duše, pretehtal vsa njegova dela zadnjih pet in trideset let in se odločil, da ga raje sam pokliče k sebi, pa čisti bi bilo to brez dekreta. Zgodilo se je čudno preprosto. Dan pred tepežkanjem ga je zadela kap, da revež niti na mrtvaški postelji ni vedel, v kateri rangni stopnji bo pokopan. Ob odprtem grobu so se poslavljali tovariši in mladina, njegova mehka duša pa se je dvigala proti sinjim višavam v skrbah, kako bo prišla skozi nebeška vrata brez penzijskega dekreta.

Pa se je zgodilo kot vedno, kadar ima človek za kako stvar preveč skrbi. Pred nebeškim vhom je še dvomil, ali bi sploh potrkal ali bi se vrnil po dekret, ko so se na stežaj odprla vrata kar sama. Na pragu je stal sveti Peter ves nasmejan s kopico otrok okoli sebe. Janko Kostnjak je bil tako sladko presenečen, da je komaj začel:

»Sem namreč upokojeni učitelj Janez Kostnjak iz dežele ti...« »Že vem, že vem,« je zvenel mehak odgovor. Sveti Peter ga je potisnil skozi vrata in mu dal v roke zlato računalo in kos krede. Janez Kostnjak sam ni vedel, kako se je znašel na nebeških tratah, posutih s samim nepoznanim cvetjem. Na obronkih pa so se kopčili beli in rožnati oblaki. Počasi se je privadil na močno luč. Tam

Pomen koncerta? Glasbeni kritiki bodo izpregovorili svojo besedo, učiteljstvo in javnost si bosta ustvarila svojo sodbo, a mla-

dostnih sil poln UPZ bo vztrajal v svojem poletu tudi vnaprej!

Vir.

Kako se godi učitelju

Beograjska »Pravda« od 25. decembra 1937 prinaša pod naslovom »Za napredek našega šolstva« sledeči zanimivi članek Budimira Stojanovića, ki ga zaradi njegove pomembnosti v celoti ponastiskujemo.

Niz vprašanj in problemov je, ki močno težijo ljudsko šolo, odnosno učitelja, ki se muči po zakonitih vaseh z nepisanimim kmetom, občinskimi stražniki, napudranim tajnikom in predsednikom občine. Ker se ne more z njimi izenačiti ter jim ob vsaki priliki izkazovati usluge materialnega ali moralnega značaja, postaja učitelj ovira, na katero streljajo vsak dan z različnimi paragrafi, sumničeni in tožbami. Ti paragrafi so zbrani iz vseh mogočih zakonov, a najmanj jih je iz zakona o narodnih šolah. Odtod tudi naslov tega članka.

Iz najnovejšega akta neke občine naj citiram dopis, opremljen s pečatom in podpisom predsednika in tajnika. Ta dopis mi samo slučajno zašel v neko državno ljudsko šolo, nego se je naravnost zagnal na upravitelja šole: »V smislu § 381. starega kazenskega zakona se opominjate, da svojemu služitelju javite, da osat in ostali plevel, ki se nahaja v dvorišču, tekem 5 dni, računano od danes, očisti ter o tem obvestite podpisano upravo.

Obvestiti je torej treba občino v določenem času, ker § 381. je neusmiljen in pravi: »z zaporom od 1 do 3 dni se kaznuje: 1. Kdor ne bi očistil črepij in trave na svojem ali občinskem zemljišču, ko se mu to ukaže. 2. Kdor ne bi očistil gosenic, ko to oblast odredi.

Zakon je zakon in ako šolski upravitelj ne ugodí tej odredbi, bo moral mirne duše odsedeti v občinskem zaporu ravno 3 dni in prav toliko noči. Končno ni za občinsko oblast prav nikakršna težkoča, izvajati nezakonite namere, kajti pred 3 leti so zaprli nekega učitelja, ki je po utrudljivem delu na šoli šel na sprehod po polju.

Stvar je zelo interesantna. Razumevanje in tolmačenje zakona je poverjeno tajniku, ki pod pritiskom svojega predpostavljene, v tem primeru predsednika občine, mora izvrstiti in prikriti vse zakonske odredbe in predpise. Saj menda ni brez vzroka nastal pregovor, da kar kak občinski tajnik zameša in zaplete, ne more popraviti 10 advokatov. Ako je pa vmes še osebnost mržnja tajnikova napram učitelju, tedaj se to še prav posebno komično zasuka, ker ti dve osebi nimata nikakih sličnosti niti v delu, niti v izobrazbi, in tudi ne v morali.

Vse do aprila letošnjega leta se je nestrpnost med predsednikom in šolskim upraviteljem lahko nekako razumela, ker je vzdrževanje šole prišlo večkrat v tak položaj, da ni bilo denarja niti za kredo. Sedaj so odnosi med šolo in občino povsem neznatni; nekaj pa vendarle obstoji v teh odnosih, kar se več ne tretira z zakonom o narodnih šolah, nego s paragrafi kazenskega zakona. Pod streho občinskega sodišča skriva predsednik svojo anonimnost in skuša ob raznih prilikah pokazati svojo nestrpnost napram učitelju, sicer vedno »zakonitno« potom, toda neresnost takega poslovanja se vidi že na prvi pogled. Predsednik odreja učitelju dela na vaški poti, ki jo mora posuti s peskom in očistiti kameinja z motivačijo: »Kdor hodi po tej cesti, naj jo tudi spopolnjuje«. Nadalje pošilja občinskega stražnika (pandurja) s spiskom, da plača učitelj 25 din za vaško stražo; ista straža pa se pojavlja kot »priča« v vseh predstavah in tožbah kot »neovržen« argument proti učitelju. Ko starši, ki ne pošiljajo svojih otrok v šolo, zbirajo podpise proti učitelju, da ves ta elaborat dostavi ministru prosvete, je v vrstah teh podpisnikov povsem naravno

tudi občinska straža (pandur). Med podpisniki so včasih tudi taki, ki sicer ne odobravajo predsednikovega postopanja, toda so se kot nepisani znašli v vrstah podpisnikov. Tako borbo proti učitelju vodi večkrat predsednik občine, ki z močjo svojega položaja najde vendarle kakega somišljenika v vrstah svoje rodbine ali pa v vrstah občinske straže. Oni bodo slepo branili predsednika občine pri vseh njegovih prestopkih in nepravilnostih, ki jih vsak dan dela. Nikoli ne bodo mislili na to, da je nekoga v vasi nameril z revolverjem, na onega streljal, a tretjemu razbil z gorjačo glavo.

Tako stališče napram državnemu uradniku ustvarja slabo atmosfero ravno v šoli, ker učitelj mora pod zelo težkimi pogoji braniti svoj avtoritet, ki se tako brezsmiselno ruši, a misliti mora tudi na mirnost in ustaljenost v svojem vzgojnem delu. Ampak tudi pri delu v šoli mora učitelj večkrat pokukati skozi okno, da se skrije pred zalezovalci.

Koliko te »zakonite« mržnje se lahko uporablja, naj služi še ta primer slučajno potegnen izmed drugih: Vaški občinski svetovalec je na osnovi zakona določil učitelju edino pot od šole do mesteca, s striktno naredbo, da po drugih cestah, ki vodijo skozi vas,

Drugi balkanski kongres za zaščito mladine

Glavna redna skupščina Jugoslovanske Unije za zaščito dece, ki se je vršila v decembru preteklega leta, je bila deležna velike pozornosti tako od strani javnosti kakor tudi državne uprave. Skupščini je osebnost priostvovala Nj. Vel. kraljica-Mati Marija, minister prosvete g. D. Magarašević in minister za socialno politiko g. D. Cvetković.

Iz tajnikovega poročila je razvidno, da je v Uniji včlanjenih 206 društev, ne všteti podružnice. Delo v preteklem letu je bilo posvečeno izvedbi kolaboracije med središčno upravo in banovinskimi sekcijami Unije. Delo je razdeljeno na referate, odnosno odseke, in sicer: odsek za mednarodno sodelovanje, odsek za pomoč po fotokartah, ekonomsko-finančni odsek, odsek za poštne znamke, odsek za strokovni tisk in propagando, odsek za statistiko, odsek za zakonodajstvo in odsek za strokovno-instruktivne posle, odsek za organizacijo »Dečjih dni« in odsek za strokovne kongrese in razstave.

Jugoslovanska Unija je član mednarodne Unije za zaščito dece v Ženevi, s katero je v stalnem stiku. Na lanskoletnem zasedanju v Ženevi je bil tudi delegat Jugoslovanske Unije g. univ. prof. dr. Kostić, ki je izčrpno informiral prisotne o položaju zaščite otrok in mladine v Jugoslaviji. Na to zasedanje so poslale delegate Bolgarija, Francija, Anglija, Italija, Grčija, Irska, Litva, Holandija, Poljska, Madžarska, Švica, Turčija in Romunija.

Jugoslovanska Unija je sodelovala na drugem mednarodnem kongresu za zaščito otrok v Rimu, ki je bil od 23. do 26. septembra preteklega leta. Za zaščito otrok je v preteklem letu storila mnogo tudi v pogledu direktne pomoči mladini, bodisi preko mednarodne Unije v Ženevi ali pa s prirejanjem počitniških kolonij in letovanj, ki so se vršila smotreno in pod strokovnim nadzorstvom. Sredstva si je nabavljala Unija potom poštne znamke za zaščito dece, z loterijo in volili. Raznim društvom je bilo izdano podpore v iznosu 160.000 din za postavljanje novih mladinsko-zaščitnih domov, nabavo inventarja itd. Prirejali so se tudi dečji dnevi po vsej

ne sme iti. In ker je bila tudi šola izven vasi, je potem povsem razumljivo, da ni mogel učitelj niti spoznati vasi, v kateri je služboval, ne glede na svobodo gibanja, ki mu kot človeku pripada in ki mu jo zagotavljajo državni zakoni.

Nastevanje takih in drugih primerov postaja brezpredmetno, ako se dopušča, da se z različnimi paragrafi brez zakonite moči še nadalje ovirata delo in red v šoli. Učitelj je duša šole. Ako se torej njega omalovažuje, preganja in žali s tako brutalno mržnjo, tedaj postaja učitelj vse drugo, samo ne to, kar je njegov pravi smisel.

Po vsem navedenem je bil učitelj žrtev, ker je ostal nezaščiten v svoji svobodi in pri svojem delu. Z denunciacijami in podtikanjem se ga je dnevno napadalo, a pomoči mu ni nudil niti en paragraf.

Učitelj se še ni nikoli skrival pred resnično krivdo in pravico zakonom, ampak če se uporablja paragrafi iz starega kazenskega zakona, tedaj mora učitelj iskati pravno zaščito, ki je jasno podčrtana z določili šolskega, državlanskega, kazenskega in sodnega zakona. Energično je treba nastopiti proti takim postopkom raznih občinarjev, ker je to v interesu šole same, ki mora ostati nedotaknjena in svetla. Ako se dopušča, da predsedniki, pandurji, tajniki in občinski svetovalci še nadalje vršijo neko »nadzorno oblast« nad učiteljem, da jim pretijo z različnimi paragrafi iz vseh mogočih zakonov in da jih omalovažujejo in denuncirajo na vsakem kraju in ob vsaki priliki, tedaj se s tem dela zelo slaba usluga tako učitelju kakor šoli.

državi. Unija izdaja edini jugoslovanski strokovni mladinsko-zaščitni list »Narodni podmladek«.

Drugi balkanski kongres za zaščito otrok in mladine se bo vršil v mesecu oktobru tega leta. V zvezi s tem kongresom se pripravljajo tudi velika mladinsko-zaščitna razstava. Predpriprave za kongres in razstavo so v polnem teku. Odbor je od sedaj izdal podrobni program na osnovi zaključkov prvega balkanskega kongresa, ki se je vršil v Atenah. Glavne teme, o katerih se bo na kongresu razpravljalo, so: 1. zaščita vaške dece in 2. formiranje socialno-medicinskega osebja za zaščito otrok. S tem programom soglašajo tudi Unije vseh balkanskih držav, kakor tudi mednarodna Unija v Ženevi. Obe zgoraj navedeni temi sta razdeljeni na 50 posebnih referatov, ki jih bodo podali strokovnjaki na mladinsko-zaščitnem polju v balkanskih državah. Tik pred kongresom pa se bo vršila sedma konferenca mednarodnega združenja za preventivno pediatrijo.

Splošne vesti

— Učiteljski dom v Ljubljani je izdal doslej za šolske proslave dve brošuri: Vidov dan in Praznik zedinjenja. Obe brošuri je razposlalo načelstvo na vse ljudske šole naše banovine. Uporabo je priporočil prosvetni oddelek kraljevske banke uprave. Mnogi tovariši šolski upravitelji so nakazali 4 din za brošuro. Vsa čast jim! Mnogi so brošuro vrnili. Ker ima načelstvo Učiteljskega doma z izdajo brošur občutne stroške, prosimo vse one tov. šolske upravitelje, ki še niso nakazali pripadajočega zneska, da to store v najkrajšem času. S tem omogočijo, da bo Učiteljski dom nemoteno lahko pristopil k ureditvi 3. brošure šolskih proslav.

— SRESKA UČITELJSKA DRUŠTVA, ki so v zaostanku nakazil članarine, naj se drže pravilnika o blagajniškem poslovanju in naj to čimprej nakazejo sekcijki blagajni. Ako ne bo v tem pogledu točnosti in reda, bo sekcija primorana, da objavi listo nerednih društev-plačnikov. Tudi v tem primeru nujno prosimo.

Uprava.

— Na Novega leta dan sta se poročila pri Gospe Sveti na Koroškem tov. Lužnik France iz Gor. Lendave s tovarišima Ivanom Zgankovo iz istega kraja. Mlademu tovariškemu paru želimo vso srečo.

Kaj vse pišejo o učitelstvu, šoli, prosveti in JUU

— I »Istra« štev. 1. od 7. januarja prinaša pod naslovom »Važno za učitelje iz Julijske krajine« ponatis dveh predlogov JUU za finančni zakon 1938/1939. iz »Učiteljskega tovariša«. V celoti sta ponatisnjena predloga »Priznanje kontraktualne službe« in »Nostrifikacija učiteljskih diplom«. List oba predloga še nadalje utemeljuje in tudi dostavlja: Predsedstvu JUU moramo biti resnično hvaležni, da je stavilo oba predloga v navedeni obliki in želimo, da bi naše zvezno vodstvo od svoje strani podpiralo oba predloga.

— I »prosvetne službe«. Pod tem naslovom priobčuje celjska »Nova doba« od 7. I. sledeče: Razveljavljen je ukaz o upokojitvi učitelja Leopolda Kopača v Slovenjem Gradcu. Imenovanje sreskega šolskega nadzornika v Ptuj Martina Šterka za učitelja na narodni šoli v Ptuj je razveljavljeno in je sedaj Martin Šterk premeščen kot sreski šolski nadzornik v Krško. Prav tako je razveljavljeno imenovanje sreskega šolskega nadzornika Anto-

Razstava bo prirejena v prostorih beograjskega velesejma. Vsaka balkanska država bo dobila za aranžiranje razstave svoj paviljon. Za to razstavo se je pričelo že v vseh državah, ki bodo sodelovale, z velikimi pripravami. Naša država stoji v tem pogledu pred veliko nalogo, ki obstoja v tem, da bo morala pokazati osnove, delo in organizacijo jugoslovanske zaščite otrok in mladine. Na tej razstavi bodo prikazani uspehi in delo vseh činiteljev v naši državi, ki delajo na katerem koli polju otroške zaščite. Za to bodo sodelovale privatne, državne in samoupravne korporacije.

V programu razstave je tudi to, da se povabijo, odnosno so se že povabile še: Češkoslovaška, Nemčija, Francija, Italija in Madžarska. Kongresni odbor se nadeja, da bo pridobil za razstavo tudi Anglijo in Zedinjene države Amerike, torej dvojce držav, v katerih je zaščita dece najvišje razvita. Na razstavo je bila povabljen tudi Poljska, ki pa udeležbe do sedaj še ni prijavila.

Iz do sedaj podanih informacij ob pripravah za drugi balkanski mladinsko-zaščitni kongres, kakor tudi o kongresu samem je razvidno, da bo kongres imel nekoliko širši značaj. To bo prvi kongres te vrste, ki se bo vršil v naši državi. Da je do tega prišlo, znači, da je tudi pri nas zaščita otrok in mladine dosegla gotov višek razvoja in da bo ta kongres prva mednarodna preizkušnja solidnosti našega dela v tem pogledu.

Na razstavi, ki bo v okviru kongresa, pa bo sodelovala tudi »Dravska banovinska sekcija Jugoslovanske Unije za zaščito dece«. Kakor je slovenski javnosti že znano, je postala naša banovinska sekcija po svojih včlanjenih organizacijah nekaka predstavna mladinsko-zaščitna, predvsem preventivnega dela v Sloveniji. Kot taka se bo udeležila razstave, da na njej pokaže osnove, delo in organizacijo slovenske zaščite otrok in mladine od vseh početkov do danes. Znamenje, da je zaščita otrok in mladine v Sloveniji v primeri z drugimi pokrajinami v državi najboljše in najsmotnejše organizirana. Zato bo njena naloga predvsem ta, da v pravi luči pokaže svetu dosedanje delo in uspehe, na tudi potrebe za bodoče na mladinsko-zaščitnem polju. Za slovensko učiteljstvo bo ta razstava kakor tudi kongres brez dvoma velikega pomena, in upati je, da bo naše učiteljstvo temu kongresu in razstavi posvetilo potrebno pozornost.

V. J.

Rangna lista

Popravki

Droč Hortenzija, učiteljica, Jarenina, je napredovala v VII. pol. skupino 16. februarja 1933. in ne 11. aprila 1934.

na kopi belih oblakov je sedel možakar z čudnim instrumentom v roki. Okrog njega pa kopa otrok, ki so peli s sladkimi glasovi: »Hribi še beli so...« Kje je že videl tega človeka? Kostnjak je moral biti star, da ni več spoznaval ljudi, ali pa sila prevzet od vsega doživeteja.

Tam na desni je sedelo par mož na rožnatem oblaku. Zvijali so nebeško travo, puhali dim in preštevati leta na računalih. »Da, ti bodo naši«, jih je spoznaval po krediti, ki je bila razmetana okoli njih. Tja se je napotil. Kot dragega gosta, starega znanca so ga sprejeli in uvedli v družbo. Od vseh strani so deževala vprašanja, da je Janez Kostnjak komaj sproti odgovarjal. V družbi so bili znani, obrazi pa tudi taki, ki jih je Kostnjak poznal le po slikah. Čudno. Tu so si bili vsi enaki.

Nasproti njemu je sedel možakar z nelep glavo, s kratkimi ščetinastimi brki in lasmi, samo oči so bile sama dobrota in milina. Ta mu je prvi ponudil cigareto in našgal s svojim ogorkom. Janez je potegnil z užitkom. Skoro spovračalo se mu je, ko je mislil na zemeljske svaščice, ki so imele ime po vodi, ob kateri se je on rodil.

»Ti, Janez, kaj pa je doli novega?« je vprašal tisti, ki mu je ponudil cigareto. Janez je pogledal za ogorkom, ki ga je oni spustil v loku čez rožnati oblak.

»A, na zemlji? Da, menda nič, človek rad vse pozabi in odpusti.« Janezu je bilo že neprijetno, da bi ga kdo vprašal po dekretu. Z zelo roko si je pogladil zorano čelo in sive lase.

»Ne, ne; mislim na naše, kaj je tam novega?« Janez Kostnjak je na dolgo in široko začel govoriti o rangnih listah, s katerimi so urejena napredovanja in plače.

»Glej, glej, pa da jaz nisem prišel na to. Že v lertnu sem bil vedno v zadregi radi

plače«, je rekel Pestalozzi. Vsi so mu prikimali in odobravali, le Kostnjak jih ni razumel. Hotel jim je še nekaj dopovedati in raztolmačiti, a po nebeških tratah je zavladal silen vris. Kaj takega učitelj Kostnjak ni doživel, niti takrat, ko je imel na enorazrednici sto tri in dvajset otrok. Vmes pa je bučal mogočen zvon. »Ti, to je pa zborovanje«, so mu razlagali in ga vodili v slavnostno dvorano.

To, kar se je tu videlo in slišalo, je preselalo njegov razum. V nepreglednih vrstah, vsaka višja od druge, so sedeli svetniki, mučeniki, nebeški krilati in sploh menda vse, kar je kdaj prestopilo nebeški prag. V popolni tišini so se oglasile orgle, spremljane s cingljanjem neznanih instrumentov. Vmes pa je dobrtno in blago zvenel glas:

»Kot vsako leto, pustim tudi letos našim malim krilatcem, da praznujejo svoj dan. Prosim pa le, da pustijo na miru raj...«

»Tepežkanje! Tepežkanje!« je zaoril skozi dvorano. Angelci so se razpršili na vse strani, puščajoč za seboj oblak svilenega perja. Toda mogočen glas je zvenel naprej: »... Saj učitelja Janeza Kostnjaka mi pustite v miru! On je iz dežele Titikake! Tam traja tepežkanje pet in trideset let!«

V nebeški dvorani je zašumelo kot v panju. Glave vseh so se obračale nazaj. Janezu Kostnjaku se je zmešnilo pred očmi, obhajala ga je čudna omotica. Nehote se je prijel za levo stran. V žepu je nekaj zašumelo. Segel je v žep in izvlekel pergament ter čital:

»Penzijski dekret za učitelja...«

V duši se je začelo nekaj taliti in celiti težke rane. Potreboval je zraka. Šel je sam nazaj na rožnat oblak. Zagledal se je in zamislil na življenje na Zemlji. Z vso dušo je zahrepenel nazaj: »Zemlja!«

Tam v daljavi je migljala kot majhna kresnica. Daljna! Nedosežna!

venec» z dne 11. jan. uvodnik, v katerem se kritizira ustroj sedanje šole. Med drugim pravi tudi: Posebej pa moramo Slovenci odklanjati naše liberalno šolstvo, ker je v polnem nasprotju z našim narodnim značajem, miselnostjo in omiko. — Omenja tudi nedeljsko zborovanje »Krščanske šole«, se zavzema za upoštevanje gesla: krščanskim otrokom krščansko šolo, katoliškim otrokom katoliško šolo, slovenskim otrokom slovensko šolo. — Ob koncu poudarja: Ljudstvo mora po starših, po svoji lastni narodni cerkvi in po svojih narodnih zastopnikih imeti v šolstvu prvo in glavno besedo, birokracija mora biti v službi ljudstva.

—l Učitelj-stoletnik, ki že pol stoletja živi od skromne pokojnine, je g. Ljubomir Džurić-Baba iz banatske vasi Crepaja, ki je brez dvoma najstarejši učitelj v naši državi. Poučeval je otroke v času, ko so bili učitelji še redki celo po mestih. Učitelj stoletnik je še krepak in še danes čita časopise. (»Politika« od 11. januarja.)

—l Za krščansko vzgojo naše mladine. Pod tem naslovom priobčuje »Ponedeljski Slovenec« od 10. januarja poročilo o skupščini društva »Krščanska šola«. Iz tega poročila naj navedemo le nekaj zahtev, ki zadevajo šolo in učiteljsko. Katoličani po vsej pravici zahtevamo, da bodi vzgoja katoliške mladine katoliška, in najmanj, kar se more zahtevati, je to,

Učiteljski pravnik

—š Vprašanje: H. V. iz K. Na prejšnjem službenem mestu sem se poročil z neučiteljico po že odobrenem proračunu. Prosil sem šolski odbor za kuhinjo. Dal mi je vlažno luknjo, ki je nekoč le res bila kuhinja. V zidu goba, strop razpokan, od poda le redki prepereli sledovi, od štedilnika je ostal le dimnik. Odbor mi jo je dal s priporočilom, naj jo sam uredim in opremim. V stanovanjski hiši sta bili še dve boljši kuhinji. Do teh pa nisem imel pravice. V tem mi je bilo ponudeno upraviteljsko mesto tu. Pod takimi okoliščinami sem sprejel. Premeštilitev po prošnji...

Zdaj pa bi rad vedel: ali lahko zahtevam povrnitev predpisanih selitvenih stroškov od onega šolskega odbora?

Odgovor: Ne!

Naša gospodarska organizacija

—g Učiteljski dom v Ljubljani se najlepše zahvaljuje tov. Juliju Mayerju, šolskemu upravitelju v Dobu pri Domžalah, ki je poslal domu 25 din kot novoletni dar. Tovarishi, ali ne bi bilo lahko več Mayerjev med učiteljstvom? Blagajnik.

Učiteljska tiskarna

—t Vse prijavljene zadruške prosimo, da redno nakazujejo obroke na deleže. Društveni blagajniki naj nakazujejo sproti vplačane zneske.

—t Šole uživajo v okviru odobrenega proračuna brezpogojen kredit, naročilnice morajo biti pravilno podpisane.

—t Smučarji, pozor! Nabavite takoj, saj je tudi teorija potrebna: Kump, Smučanje, din 30,—.

—t Izpisek iz tekočega računa dobe v januarju vse šole, ki imajo še ostanek dolga iz leta 1936. Prosim, da takoj pregledate obračun in potrdite prejem na priloženi tiskovini.

Mladinska matica

—mm Pod naslovom »Nove knjige« je prinesel »Naš glas« od 1. jan. 1938. kratko oceno o »Našem rodu«. Tu stoji: S pričetkom šolskega leta je začel izhajati IX. letnik »Našega roda«. Ta najbolj razširjeni slovenski mladinski list, ki izhaja v nakladi 20.000 izvodov (v resnici 23.000!), je tudi v novem letu ostal na svoji višini. Sodelujejo najboljši slovenski mladinski pisatelji in ilustratorji. Zlasti je zanimiva »Pesterna« od Fr. Bevka, prav izvirna, pa tudi zelo lepo ilustrirana je Ruska pravljica o medvedih. Veliko veselja so gotovo imeli mladi bralci z Ribičičevim spisom »Kako je Miheč med letom živel«, ki je prav hudomušno opremljen s slikami. Najmlajšim je seveda v veliko zabavo Cicibanov rod. Tudi odraslega čitatelja morejo zanimati članki o mostiščarjih, o pridelovanju tobaka itd. Skratka: »Naš rod« je vzoren mladinski list, na katerega more biti »Mladinska matica, ki ga izdaja, upravičeno ponosna. Z njo pa more biti deležno zaslužnega priznanja vse slovensko učiteljstvo, ki je s tem mladinskim listom dalo najlepši vzgled, kako povezati šolo in dom, kako premostiti prepad med učenici in učitelji.

—mm »Ciciban čita« je vzbudil povsod mnogo pozornosti in zanimanja. Mali abecedarji prejemajo s ponosom svojo prvo knjigo v življenju.

Najtopleje priporočamo vsem razrednikom in razrednicam elementarnih razredov, da ne opuste te ugodne prilike in nabavijo

da šolska vzgoja ne sme rušiti verskih in narnih temeljev naše vere. — Prvi člen zakona v ljudskih šolah naj se glasi: »Naloga ljudske šole bodi, da poučuj in vzgajajo mladi v versko-narnem duhu, da skrbijo za razvoj telesnih in duševnih sil in položijo temelj, da se razvijejo v krepke ljudi in zveste domoljubne državljane. — Učiteljstvo naj ob vsakem primeru dela v živo besedo in s svojim zgledom na versko-moralnem izobraževanju ljudstva svojega okraja. Učitelj bodi zne veroizpovedi, h kateri pripada večina učencev. — Verske oblasti naj bodo zastopane v šolskih odborih ali korporacijah. Tudi starši naj bodo zastopani v teh korporacijah. Ustanavljanje novih zasebnih šol s pravico javnosti naj država ne ovira, temveč pospešuje. — Dobra šola je za nas katoličane tista, ki sloni na temelju razodetih verskih resnic in moralnih naukov — krščanskim otrokom krščansko šolo — katoliškim otrokom katoliško šolo — slovenskim otrokom slovensko šolo! — Nadzornik g. Erjavec se je v svojem govoru zavzemal zlasti za demokratizacijo našega šolstva, to je, naj o usodi našega šolstva odločajo okrajni in krajevni šolski sveti, ki so izvoljeni od staršev. Govornik je razpravljal tudi o kvarnih vplivih, ki na odločujočih mestih kvarno učinkujejo na razvoj našega šolstva. — Slično poročilo prinaša tudi »Slovenski dom« od 10. januarja.

za svoje začetne črkostrelce to prijetno brošuro. Naklada je razmeroma nizka in bodo kasni naročniki gotovo morali čakati na drugo izdajo.

—mm Kratko oceno o letošnjih rednih izdajah Mladinske matice prinaša »Vojni invalid« od 1. jan. 1938. Zaključuje jo s sledečim stavkom: Vse tri knjige so krasno darilo mladini in tudi odraslim.

—mm Hočete imeti v prvem razredu lepe uspehe pri čitanju? Naročite knjižico »Ciciban čita«, ki je pravkar izšla v založbi Mladinske matice in stane pri naročilu vsaj 10 izvodov po din 1,50. — Naročila sprejema Mladinska matica, Ljubljana, Franciškanska ulica 6/I.

—mm V božični številki »Prager Presse« je izšel krajši članek o slovenskih prevodih bolgarskih pisateljev, kjer ponovno omenja list zbirko bolgarske mladinske proze »Pirhi«, ki jo je izdala Mladinska matica in s tem napravila prvi korak k spoznavanju bolgarske književnosti pri Slovencih. Tej zbirki so sledile »Bolgarske novele« od istega prevajalca, ki so pa izšle v Mohorjevi družbi. Za leto je napovedana v Bevkovem prevodu povest »Pod igoto« od Ivana Vazova.

Šolski radio

—r XVI. teden, Torek, 18. januarja: »Iz življenja slikarjev Šubicev«, g. Fran Škodlar. II.—III.

Petek, 21. januarja: Proslava ob 60-letnici rojstva Otona Župančiča; I. drž. dekl. meščanska šola v Ljubljani. Spored: 1. Slavnostni govor; gdč. Marija Lapajne. 2. Deklamacije: a) Ciciban in čebela. b) Kroparji. c) Begunka pri zibel. d) Naše luči. e) Slovo in bolnik. f) Na Bledu. 3. Petje: a) Ciciban je zaspan; Šček. b) Zvonovi: M. Tomc. II.—III.

—r V kmetijskem radiu bo v nedeljo, dne 16. januarja ob 17. uri predaval g. Franjo Kafol: »Važnost in razvojna možnost slovenskega sadjarstva«.

Stanovska organizacija JUU iz izvršnega odbora

—iz Pozdravne brzojavke in solidarnostne izjave izvršnemu odboru JUU, odnosno njegovemu predsedniku Ivanu Dimniku, so poslala naslednja učiteljska društva:

Sresko društvo Mileševo.

Sedem obmejnih sreskih društev zbranih v Mariboru.

Sresko društvo Mrkonjič grad.

Sresko društvo Skopljje.

Učiteljstvo iz Like.

Iz društev

Vabila

— JUU SRESKO DRUŠTVO MARIBOR DESNI BREG bo zborovalo dne 22. januarja 1938. z naslednjim dnevnim redom: 1. Situacijsko poročilo. 2. Dopisi. 3. Predavanje tov. Tavžlja Jožeta: Pouk petja v osnovni šoli. 4. Pripis k SSM.

Odbor.

Poročila

+ JUU SRESKA DRUŠTVA MARIBOR MESTO, MARIBOR LEVI BREG, MARIBOR DESNI BREG, SV. LENART, DRAVOGRAD, SLOV. BISTRICA IN PTUJ so zborovala 11. decembra v Mariboru. Udeležba 550 članov. Ker je bilo tu zbrano baš obmejno učiteljstvo, je ta skupščina v vsem svojem poteku in dnevnem redu imela obsežne izrazitega obmejnega tabora našega učiteljstva.

Skupno zborovanje je otvoril in vodil tov. Hočev var Ciril, predsednik mariborskega

sreskega društva. Ob otvoritvi je predvsem pozdravil letos novoizvoljenega predsednika sekcije JUU za dravsko banovino, tov. Metoda Kumelja. Dalje prof. g. Šiliha, nato navzoče nadzornike: gg. Alta, Tomažiča, Bobiča, Močnika, Cepudra in Senico ter vse zborovalce.

Predsednik Kumelj je v obsežnem poročilu očrtal prizadevanje sekcije in celokupnega JUU za dvig šolstva in za pravno in eksistenčno osiguranje učitelja ter končno prikazal situacijsko sliko učiteljske organizacije. Naglašal je tesno povezanost med učiteljsko organizacijo in narodno prosveto, zato organizacijo pripravljeno do dela in žrtev, na drugi strani pa dolžnost in pravico do dobrohotne kritike glede vseh vprašanj prosvete, šolstva in učiteljstva. Predpogoj za uspešno delo učiteljstva je vrnitev dobrega razpoloženja, notranjega miru, občutka sigurnosti in neodvisnosti od laičnih vplivov. Polagal je zlasti važnost na dobro prosvetno personalno politiko in tako sklepal na izglede stalnega stika med legitimnimi predstavniki učiteljstva in prosvetnimi oblastmi. V organizaciji sami je priporočal gospodarsko osamosvojitve, podčrtal zahtevo avtonomije za organizacijo in pozival članstvo, da vztraja na disciplini, moralni višini na vsestranskem žrtvovanju za korist šole, stanu, naroda in države.

Izvršnemu odboru JUU v Beogradu je bila odposlana pozdravna brzojavka z izjavo odobravanja in solidarnosti z njegovim delom.

Soglasno je bila nato sprejeta po tov. Vaudi Mirku prečitana resolucija, s katero učiteljstvo zahteva:

1. Jugoslovensko učiteljsko združenje je izključno prosvetna in stanovska organizacija, zato nad vsemi dnevnimi političnimi vprašanji. Zaradi tega odklanja vsak strankarsko politični vpliv na šolska, stanovska in organizacijska vprašanja. Zahtevamo za organizacijo popolno avtonomijo.

2. Da se prizna organizaciji, ki je in hoče biti vedno pozitivni graditelj, pravica svobodnega razpravljanja v vseh vprašanjih, ki zadevajo šolo in stan ter se tako razpravljanje ne smatra za zlohotno kritiko uredb in zakonov.

3. Da učiteljstvo lahko vrši svoje naloge, je potrebna stalnost na mestu in v službi, avtomatsko napredovanje, vsa pravna zaščita, materialno zboljšanje, zagotavljanje in neodvisnost brez razlike na spol in zakonsko stanje, znižanje števila otrok v razredu, kakor jih predpisuje zakon o nar. šolah, otvoritev potrebnih novih razredov, zasedba vseh praznih učiteljskih mest, nastavitve brezposelnih abiturientov in uzakonitev zvanja šolskih upraviteljev.

4. Ugotavljamo kot učitelji v treh obmejnih političnih srezih Maribor levi breg, Maribor desni breg in Dravograd naslednje:

Šolske dece je 24.389, s 499 oddelki (razredil) ter s 460 učnimi močmi, manjka 39 učnih moči, torej pride na eno učno osebo 53 učencev, uspešno delo pa je možno le pri številu 45.

V omenjenih srezih primanjkuje 18 novih šolskih zgradb, 47 prezidav šolskih poslopij pa je nujno potrebnih.

Stanje obmejnega šolstva kliče po nujni ureditvi, po opremlitvi, po oskrbi obmejne šolske dece s šolskimi in življenjskimi potrebščinami ter po socialni in nacionalni zaščiti obmejnega življa!

Nato je tov. Vauda Mirko kot obmejno-šolski referent sekcije JUU zborovalcem predložil odtujevanje slovenske zemlje potom prehajanja naših posestev v nemške roke! Predložil je zborovalcem v tej zadevi posebno obmejno spomenico, ki naj bi jo poleg učiteljske organizacije osvojile tudi vse politične organizacije, vsa narodno-obrambna društva in vsi vplivni činitelji, ter posredovali, da pride pred najvišji odločilni (zakonodajni) forum, radi vsesplošne važnosti in nujnosti te spomenice za utrditev in resnično osvojitve naše meje z njenim ozemljem. Spomenico so zborovalci toplo sprejeli.

Nato je sledilo obširno, temeljito in zanimivo predavanje prof. g. Šiliha Gustava »Mladinoslovne osnove za reorganizacijo šolstva«, — silno aktualna tema, ki nad učno snovjo in nad dosedanjimi druge činitelje stavi otroka samega kot smerodajalca in preosnovca sedanje šole.

Upok. šol. nadzornik Ivan Tomažič je v imenu CMD pozdravil zborujoče učiteljstvo, kratko očrtal njeno delo za obmejne šole in učence, popisal vrednost darov za letošnje obmejne božičnice in pozival učiteljstvo k podpiranju CMD.

Tov. Kopriva Alfonz je poročal o ciljih in dosedanjih lepih uspehih »Roditeljskega lista« in vabil k še izdatnejšemu sodelovanju učiteljstva za osiguranje tega glasila. Tov. Vranc Ernest je opozoril na pred kratkim ustanovljeno zadružno slov. učiteljstva, namreč: »Pedagoški tisk« in podčrtal važnost in namen te zadruge.

Hočev var Ciril, preds. Kristan Zmago, taj.

+ JUU SRESKO DRUŠTVO KRŠKO. Zborovanje kostanjeviške delovne edince se je vršilo v Kostanjevici dne 18. dec. 1937.

Navzočih 21 članov.

V imenu društvene uprave vodi zborovanje tov. Herbst Pavel.

Preden pride na dnevni red, se na soglasno mnenje prisotnih predvsem obrazloži namen Učitelj. pokreta ter končno pomen nameravanega raziskavanja šolskih okolišev: a) za šolo samo in učiteljstvo ter b) za narod. Med drugim se prečitajo odlomki iz »Popotnika« št. 1 in 2 »Moje poizkusno šolsko delo in njega rezultati« od tov. Jurančiča.

Soglasno se izvolijo 3 člani odseka za proučevanje krškega sreza, ki bodo z ozirom na načrt proučavanja tudi edinični referenti v vseh štirih smereh načrta.

Tovarišicam in tovarišem se dajejo v proučevanje sledeča začasna navodila, ki jih bodo referenti pozneje po potrebi preuredili in dopolnili.

1. Lastninske prilike: Štev. posestev — velikost — lastniki — najemniki — prosperita — propada — vzroki — zadolžitve — živina — zemlja — kulture.

2. Socialna struktura vasi: Dohodki — izdatki — prehrana — obutev — obleka — stanovanjske prilike.

3. Kulturno stanje: Pismenost — splošna in gospodarska naobrazba — kulturno udejstvovanje — društva — organizacije — prireditve — udeležba — vzroki pasivnosti.

4. Mladina: Fiziološki razvoj — zak. in nezak. — uporaba — nagib.

Tov. podpredsednik pojasnjuje iz »Narodne prosvete« in »Učit. tovariša« amandmaje fin. zakona za leto 1938/1939, ter položi sekcije dunavske banovine.

Samostojni predlogi: Članstvo želi pravočasnega vabljenja na zborovanja — izdajo položnic, ki jih članstvo potrebuje za nakazilo članarine in izdajo zemljevida za krški srez.

Zborovanje se zaključuje ob 12. uri. Tovariši podpredsednik želi vsem vesel božič in veselo novo leto.

Herbst P., podpreds.

Medved Br., zapis.

+ JUU SRESKO DRUŠTVO LJUBLJANA OKOLICA ZAH. DEL je zborovalo dne 18. decembra v Ljubljani. Navzočih je bilo 73, odsotnih pa 29 članov.

Predsednik Vrhovec je otvoril zborovanje in obširno poročal o zboru predsednikov in Celju. Nato je predaval tov. Taučar Ljudevit o družini s socioloških, gospodarskih in vzgojnih vidikov v minulosti in v sedanji dobi. Po predavanju je bila daljša razprava. Šola in dom naj delata roko v roki, roditeljski sestanki naj pomagajo premostiti prepad med njima.

Člani so nato odobrvali in soglasno sprejeli resolucijo, ki so jo sprejela dne 4. dec. v Celju štiri sreska društva. Resolucija je objavljena v »Učit. tov.« z dne 9. dec. 1937.

Poverjenik SSM je vabil člane k pristopu.

S. Vrhovec, preds.

Lenarčič Ana, tajnica.

Novosti na knjižnem trgu

—k Dragiša Mihajlovič: »Na rastanku sa školom«, Kragujevac, 1937. Cena 30 din. V knjižici »Društveno prosvetna pitanja«, 8. zvezek, je izdal, tudi slovenskemu učiteljstvu dobro znani tov. Dragiša Mihajlovič ob svoji upokojitvi knjigo z značilnim naslovom »Na rastanku sa školom«, v kateri daje učiteljstvu mnogo praktičnih navodil, kako raziskovati socialne in zdravstvene razmere otrok in njihov vpliv na otrokov razvoj in na njegovo duševnost. Poleg tega opisuje tudi svoje poglede na učiteljsko združenje in na učiteljevo delo med narodom. V knjiži se zrcali delo pisca, ki se je poglobil v narodovo dušo in narodove potrebe, zrcali se v njej 35-letno vsestransko delo marljivega učitelja, delavca na kulturnem, gospodarskem, socialnem in pa tudi stanovsko-političnem polju. — Knjiga je razdeljena na pet poglavij, in to: I. Rad i zamor. II. Školska nastava. III. Dete i društvo. IV. Učitelj za sebe. V. Učitelj građanin. — Knjiga je zelo obsežna in zanimiva ter priporočljiva za vse učitelje.

—k Snov za proslavo »Sv. Save« in »J. J. Strossmayerja« prinaša drugi zvezek »Biblioteke jugoslovenske škole«, ki izhaja v Zagrebu in stane posamezna številka 10 din. Naroča se na naslov: Zagreb, Derenčinova ulica, Dom banov. Crvenog Krsta.

—k Cankarjeva družba je izdala za leto 1938. štiri knjige, in to: Koleadar Cankarjeve družbe 1938 s precej bogato vsebino; nadalje C. Petelin: Francija in francosko ljudstvo. V knjiži se obravnava zgodovinski in političen pregled, šolstvo, civilizacija in kultura, razmerje do drugega sveta i. dr. Delo spopolnjuje 12 slik in risb. Mimica Konič: Sinovi predmestja. Namesto uvoda nosi knjiga pesem, ki se začneja tako: Videla sem trpljenje njih, ki jim ne sveti nobena zvezda. Anton Tonc: Zenin iz Amerike obsega pet kratkih črtic, in to: Zenin iz Amerike. — Sluga Matej in njegov pes. — Tekmeča. — Dogodek v hotelu »Gratis«. — Posredovalnica za službe. — Letna naročnina 20 din.

MALI OGLASI

Mali oglasi, ki služijo v posredovalne in socialne namene občinstva, vsaka beseda 50 par. Najmanjši znesek Din 5—

FR. P. ZAJEC
Izprašan optik
Ljubljana, Stari trg 9

priporoča: naočnike, ščipalnice, barometre, toplomere, risalno orodje, mikroskope, fotoaparate itd. Velika zaloga raznih ur, zlatnine in srebrnine. Ceniki brezplačno.